

talis homo non teneatur ad praeceptum Spei, benè tamen aliarum legum, & praeceptorum, ac bonorum operum, quia manet eorum ratio formalis obiectiva, non autem Spei, ut probatum est.

Contra S. D. dicit: *Per spem premii inducitur homo ad observantiam praeceptorum.* Ergo etiam talis homo tenetur praecepto Spei, ut alia praecepta possit observare.

Ad hoc dico, S. D. velle, quod spes premii sit quidem medium, sed non unicum, seu unice necessarium, quia ipsa obiectiva aitorum praeceptorum honestas potest esse movere ad observantiam eorum.

Ex dictis etiam solvi ut instantia, quæ solet obiici ex illo textu S. Scriptura: *Si vis ad vitam ingredi, servo mandata.*

Ad 4. reg. N. Ant. Disparitas patet ex dictis ad 3. reg. quia cum revelatione furiui peccati stat honestas, & ratio formalis motiva aliorum praeceptorum, & alia ad eorum observantiam requisita; cum revelatione vero damnationis non manet hæc ratio formalis respectu spei, quia deficit futurum. Unde homo, de quo est casus, ne quidem potestate antecedente posset præceptum Spei implere, nec dictum prudentiale iudicium de futurione elicere per rationem mox insinuamus; bene tamen id posset, quod alia præcepta, & bona opera, si non formaliter ut media ad Beatiitudinem, salem ut secundum se bona, & honesta sunt. *Hinc* graviter peccavit Petrus negando, & Judas tradendo Christum.

Ad 4. Oppos. dist. ant. Licit efficiaciter efficacia imperfecta, & secundum quid tali, nimil per modum desiderii, *Cone.* ant. efficacia simpliciter tali, uti est in Spe, *N. ant.* & *cons.* Solutio patet ex *Soppos.* 1. Itaque in impossibile, seu in oppositum illius, quod quis evidenter cognoscit, Deum absolute velle, non potest homo tendere efficaciter nisi efficacia imperfecta, & secundum quid, que solum est efficacia desiderii: ad Spem autem requiri efficacia, qua voluntas intendat victoriore superiore arduitatem rei consequendam; ad quod requiriunt motorius aggressus. Hinc patri (de quo ibi fit mentio) medicina potest adhiberi ex desiderio, non ex spes evadenti mortem, quod etiam in nostro casu jam est admisum.

Ad 5. Oppos. N. cons. ad probationem dicitur verum esse, si cetera sint paria. Disparitas est: Quia ad posse salvari sufficit possibilis salutis, quia manet cum dicta revelatione, uti & auxilia sufficiunt: verum ad posse sperare requiriunt futurio obiecti prudenter apprehensio, ut dictum est: quia in case revelationis non manet. Paulus alterius dicti potest, quod talis homo possit salvari loquendo de salute speculativa, non vero practice possibili; sed est idem dicere.

Ex dictis facile solvuntur haec instantiae. 1. Possibilitas salutis petit possibiliterum mediorum: Sed inter haec est Spei; Ergo 2. Ordinatus ad salutem etiam est ordinatus ad Spem ejus. Ergo.

Ad 6. N. cons. Disparitas est: Quia haereticis possunt errores suos relinquerre, & fidem veram tamquam spei regulam, ac basim amplecti, & sic obiectum spei sub ratione futuri attingerre; ast ille cui facta est ad Deum absoluta revelatio sua damnationis, hanc notitiam non potest depondere, quia tenetur Deo credere: ideoque Beatiitudinem sub ratione futuri non potest prudenter apprehendere.

Notandum hic, quod si homo, de quo agimus, revelatione divina non crederet, fieret infidelis, & amitteret Fidem circa omnia alia credibilia: qui enim unum Fidei articulum sufficienter propositum, negat, omnes & totam Fidem negat, ut probatum est supra.

Ad 7. N. cons. ad prob. N. ant. Si enim Deus velit hominem obligare ad aliquem actum, salem aliquod auxilium sufficiens illi dare debet. Ad illud de Breviario dico esse verum, quamdui non retractatur male voluntas, qui serio retractata abiecit Brevia; non est amplius voluntaria.

Ad conf. N. ant. ad prob. pat. dist. ex R. ad 3.

Oppos. Ex haec instantia dictis faciliter solvuntur haec instantiae: 1. Supposita dicta revelatione homo tenetur adhuc se amare, se non perdere, imminens maximum malum cavere, cum non sit dominus vita corporis vel anime. Ergo tenetur adhuc querere Beatiitudinem: Sed hoc queritur sperando. Ergo 2. Physice predeterminatus ad aliquem actum retinet potentiam antecedentem ad oppositum, immo est physice esset predeterminatus ad desperandum, potest adhuc & tenetur adhuc sperare. Ergo & in hoc casu. *Prob. cons.* Qui predeterminatio fortius moveret, quam mera externa revelatio. 3. Qui per divinam revelationem esset cerius de promotioe spiritu, sibi deneganda ad præcepti impletioneum adhuc tenetur implore. Ergo similiter. 4. Si Deus absolue alicui revelaret, quod non sit facturus restituere rei furiui ablatae, talis auctor tenetur restituere. Ergo similiter. 5. Qui habet habitum Spei Theologica, potest sperare: Sed talis homo, quamdui est in gratia, habet habitum Spei Theologica formata, cum hac sit proprietas Gratiae sanctificantis. Ergo.

QUÆRÒ VIII. Quandonam obligat præceptum Spei?

LXIX. Revideantur quæ dicta sunt in hoc Tr. 3. Exam. 2. ad Q. 2.

Resp. 1. Homo in primo instanti usus rationis (ut supra probavimus) tenetur sibi præstitione ultimum finem, & se, ac omnino actus, fidem, spem & amorem suum illi consecrare, adeoque, & acutum Spei elicer, cujus præceptum tunc per se obligat.

Resp. 2. Præceptum Spei per accidens obligat. 1. Quoties volumus Deum orare, vel de pasci potuisse, quia nos virtutum actus sine Spe non possunt debite exercere. 2. Quandoq[ue] gravem tentationem desperationis non possumus aliter vincere. 3. Quandoq[ue] quis respicit à nefando desperationis flagitio, tenetur actum Spei elicere, ut horrendum peccatum retrahat. 4. In receptione cujuslibet Sacramenti, quia per illud gratiam consequitur, quia proinde speranda est, cujus tamen actus omissionis non est speciale peccatum in Confessione exprimendum. Tandem bonus Christianus crebit in actu spei prouerpere debet.

LXX. Peccatum qui Deo libenter cedens calum, desiderat perpetuo manere in terra?

Dico: Si deliberatè id desiderat, peccat mortaliter contra præceptum Spei divina, qui quilibet homo obligatur Deum & divina præ omnibus sibi concupiscentibus concupiscere. Sanè homo talum actum eliciens vel est Atheista, vel Atheismo vicinus.

Præsumptio.

Alterum vitium quod Spei opponitur per excessum, est Præsumptio: de quo vide Tr. 5. Exam. 5. n. 109. & de eo q. S. D. hic Q. 2.

QUÆRÒ IX. Quid est Præsumptio, & an peccatum?

LXXI. Resp. 1. Præsumptio importat quamdam immoridianam, seu excessum spei; & definitur quid sit vitium vel actus voluntatis, quia bona supernaturalia inordinata expectantur, v. g. gratia, gloria, & similia. Sic ut (art. 1. in c.) cum aliquis sperat se veniam obtinere sine penitentia, vel gloriam sine meritis.

Resp. 2. Cum S. Th. ibid. subdente; Hec præsumptio est propria species peccati in Spiritum S. quia, scilicet per hujusmodi præsumptionem tollitur vel contemnitur adjutorium Spiritus S. per quod homo

velit hominem in primis instanti moralis usus rationis. Pro quo revidea sunt, quæ diximus de præcepto Fidei in hoc Tract. Exam. 2. in R. ad q. 2. & ad q. 4. Et Exam. præced. in R. aq. 8. de Præcepto Spei.

Resp. 3. Præceptum Charitatis obligat, quoties-

De Vitis Fidei oppositi.

tioni conformiter se habet præsumptionis motus. Et ideo præsumptio est peccatum, minus tamen quam desperatio, quoniam magis proprium est Deo, misereri & parcere, quam punire, propter eius infinitam Bonitatem; illud enim secundum se Deo convenit; hoc autem secundum nostræ peccata. Ita S. Th.

Et ad 2. ibid. ait: *Præsumptio non importat super excessum Spei ex loco, quod aliquis nimis sperat de Deo (cujus potentia & misericordia est infinita) sed ex hoc quod sperans de Deo aliiquid quod Deo non convenit.* Et ad 3. dicit: *Peccare cum proposito perseverandi in peccato sub spe venie, ad præsumptionem pertinet.* Et loc non diminuit, sed auget peccatum. *Peccare autem sub spe venie quandoque percipienda, cum præcipito abstinenti à peccato, & penitenti de peccato, hoc non est præsumptio, sed hoc peccatum diminuit: quia per hoc videtur labore voluntatem minus firmatum ad peccandum. Hoc ibi.*

Eritne peccatum præsumptionis, & specialiter in Confessione exprimendum, peccatum grave iterante idem quia primum simile admisit, eadem opera expiandum?

Dico: Quod sit gravis præsumptio, & circunstancia necessaria exprimenda.

Ratio: Quia talis præsumptio, & sibi pollicetur, quod tam facili plurim peccatorum mortaliū remissionem sit accepturus, quam unius. Ergo.

De præsumptione etiam actum est supra Tr. 5. Exam. 1. n. 7. & 15. Sed sub alia ratione.

EXAMEN V.

De Charitate.

De qua D. Th. agit q. 23. per 8. art. & de ordine dilligendorum, de quo quart. 26. per 13. art.

QUÆRÒ I. Charitas quid est, quod objectum est, quod præceptum?

LXXII. Resp. 1. Charitas definitur, quod sit virtus Theologica, qua voluntas Deum diligit tamquam summum bonum propter se, & proximum promovet Deum.

Resp. 2. Objectum formale Charitatis tam quod, se terminativum, quod quo, seu motivum, est sola Bonitas divina, non verò ut abstracta à creatura & increata.

Ratio: Virtus pure Theologica debet habere obiectum formale pure divinum: Sed Charitas est virtus pure Theologica. Ergo.

Resp. 3. Objectum materiale primarium Charitatis est Deus, secundarium est proximus, n. m. homo, & Angelus Beatiudinis capax.

Ratio: quia Deus diligitor propter se, & proximus propter Deum. Dixi, *Beatiudinis capax*, ad excluding dæmones, & homines dannatos.

Resp. 4. Eadem specie virtus Charitatis est, qua Deus propter se, & proximus diligitor propter Deum.

Ratio: Quia utraque hæc dilectione habet idem obiectum formale, ut pulchre explicat S. D. hic q. 25. art. 1. ubi videatur. Quia ratio diligendi proximum est Deus.

Oppos.: Juxta S. Th. infra q. 105. art. 3. Cultus Latrize, quo Deum colimus, specie differt à cultu Dulie, quo colimus Sanctos propter Deum. Ergo similiter.

Nego con.: Disparitas est, qui respectu Dulie, qua colimus Sanctos propter Deum, Deum solium est motivum extrinsecum; motivum enim intrinsecum est propria, & intrinseca Sanctorum excellencia: respectu vero dilectionis proximi divina bonitas se habet ut motivum intrinsecum.

Resp. 5. Præceptum charitatis per se obligat omnem hominem in prime instanti moralis usus rationis. Pro quo diximus de præcepto Fidei in hoc Tract. Exam. 2. in R. ad q. 2. & ad q. 4. Et Exam. præced. in R. aq. 8. de Præcepto Spei.

Resp. 6. Præceptum Charitatis obligat, quoties-

cumque est periculum labendi in odium Dei, nisi actus Charitatis elicatur. Item: dum quis in peccato mortali existens non habens copiam Confessari expedit pericolo vitae, tunc enim teneret elicere periculum contritionem (cum sine ea non possit salvari) hoc autem includit Charitatem. Item obligat quemvis constitutum in articulo mortis, & hoc ex præcepto nature, quo jubemur in eo articulo omni meliori modo animas consulere; consilium autem optimè per actionem Charitatis. Tandem obligat in pericolo alias succumbendi tentationi contra quamcumque virutem à charitate distinctam.

QUÆRÒ II. Este Charitas virtutum omnium præstantissima, & aliarum forma, ita ut nulla vera virtus possit esse sine illa?

LXXIII. Ante R. Not. 1. ex S. Thom. 3. part. q. 50. art. 5. quod, aliquid esse simpliciter tale, duplice intelligatur. 1. Quia est absolute tale, id est, sine addito. 2. Quia est omnibus modis tale. Unde fit, quod aliquid simpliciter, seu absolute si perfectus altero, non tam omnibus modis: aliquando vero utroque modo. Sicut corpus incorruptibile simpliciter, & absolute est perfectus corpore corruptibili, non tam omnibus modis, quia corpora corruptibili potest informari ab aliqua forma, modo quidem corruptibili, ast sicut forma in entitate excedit corpus incorruptibili, qualis forma est anima rationalis: è contra substantia spiritualis non solum absoluta, sed omnibus modis est perfectior quam corpore, nec sub tali ratione ab ea exceditur.

Not. 2. Charitatem posse duplice accipi. 1. In essa entis, sive in esse habitus, & qualitatib[us] secundum physicam entitatem. 2. In esse moris & virtutis, & sub propria ratione Charitatis, seu amicitia erga Deum, & in quantum est radix meriti.

Not. 3. Quod perfectio entitativa habitat vel actus, ex parte principi sumatur quidem ex modo quo potentia procedit; quia tamen modus potentie ordinatur ad attingendum obiectum, complete, & ad aquatessum in illo, prout terminatur ad obiectum, seu prout includit attingentiam obiecti, in qua perfectio, & specificatio actus completur. His notariis.

Resp. 1. Charitas non solum in genere moris & virtutis, sed etiam in esse entis, est simpliciter absoluere perfectio Fidei, aliquis habitus supernaturalis, qui sunt in homine Viatore. 1. Pars est contra Lutherum, qui, cum doceat hominem per solam fidem justificari, docet, eam, in esse moris esse perfectiore charitate: sed obstant multa S. Scriptura loca, ut 1. Cor. 12. & 13. Major borum est Caritas, Matth. 22. &c. quæ loca saltem convincent majorum perfections in esse moris.

Ratio 1. partis est: Inter virtutes Theologicas, & alias supernaturales illa simpliciter in esse moris est perfectior, quia perfectius attingit Deum, iuxta S. Th. q. 23. art. 6. in c. Quæ hominem facit Deo gratum, bonum & perfectum, tamquam Christianæ perfectionis Summa, & ad quam ordinantur omnia praæcepta, ac consilia, tam Veteris, quam Nova Legis, à quo procedit omne meritum. Subsumo 1. Sed Charitas perfectius attingit Deum, quam Fides & Spes (idem consequenter est de aliis virtutibus) quia Fides attingit Deum, in quantum ex ipso nobis provenit cognito veri; Spes secundum quod ex eo nobis provenit adeptio boni; Charitas vero sic attingit Deum; ut in ipsa sista, juxta illud Joan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet.* Ergo. Subsumo 2. Sed Charitas est Christianæ perfectionis Summa, est amicitia cum Deo, & de ea dicitur 1. ad Tim. 1. *Finitis preceptis Charitas, ab ea procedit omne meritum, & ultima dispositio ad gratiam.* Ergo.

Not. Quod duplex sit amor, unus amicitia, seu benevolentia; alter amor concupiscentia. Primus est, quo quis vult bonum ipsi amato, seu terminatur ad amorem amici, ut bonum ipsius est, & hic est de ratione Charitatis, ut si amem Deum propter bonitatem quæ sibi, seu in seipso, non verò quia mihi bonus est. Secundus est, quo quis vult bonum amici in quantitate

tum redundat in bonum ipsummet amantis, & quasi in interesse ipsius.

Ratio 2. partis ex S. D. pro 1. part. jam est insinuata, quia etiam probat de esse entis. Et quod S. Thom. hanc excellentiam pte Fidei attribuit Charitati, clare patet: quia art. 6. cit. sibi hoc objicit argumentum: Altioris potestia altior est virtus, sicut & alior operatio: Sed intellectus, in quo est Fides, est alior Voluntate, in qua est Charitas. Ergo Fides est alior Charitate. Quod argumentum, ut constat, loquitur de excellenti physica; unde nisi S. Thom. agnosceret in Charitate maiorem perfectionem in esse entis, seu physicam, potuisse unico verbo illud diluere, dicens, non esse contra se, eo quod agat solum de moribus perfectione moralibus: nolum tamen hoc dicere, sed alter responderet, dicens: Operatio intellectus complevit secundum quod intellectus est in intelligentia. Et id nobilis operationis intellectuallis attenditur secundum mensuram intellectus. Operationem autem voluntatis, & cuiuslibet virtutis appetitiva perfectius in inclinatione appetitus ad rem, sicut ad terminum: id est dignitas operationis appetitiva attenditur secundum rem, que est objectum operationis. Ea autem, quae sunt infra animam, nobiliori modo sunt in anima quam in seipsis: quia unumquodque est in aliquo per modum ejus in quo est, ut habetur in libro de causis. Quae vero sunt supra animam, nobiliori modo sunt in seipsis, quam sint in anima. Et id eorum, quae sunt infra nos, nobilior est cognitio quam dilectio. Propter quod Philosophus in 7. Ethic. praevaluat virtutes intellectuales moralibus. Sed eorum, que sunt supra nos & praecipue dilectione Dei, cognitioni preferuntur. Et idem Charitas est excellentior Fide. Hec S. Thom. Quae verba clare probant de perfectione physica.

Iterum S. D. sibi objicit aliud argumentum: Illud, per quod aliud operatur, videtur esse inferius eo, sicut minister, per quem operatur dominus, est inferior domino: Sed Fides per dilectionem operatur Gal. 5. Ergo Fides est excellentior Charitate. Respondet dicens: Fides non operatur per dilectionem sicut per instrumentum, ut dominus per servum, sed sicut per formam propriam. Et idem ratio non sequitur.

Not. Charitatis non esse essentiale, quod regulatur per Fidem ad cognitionem obscuram, sed convenire hoc ei solum per accidens pro statu viae: Sed, quia est prima proprietatis gratia sanctificans (qua est semen glorie) per se petit regulari lumine gloriae, ac clara visione Dei. Ex quo solvitur haec instantia: Regula est perfectior regule: Sed Fides est Regula Charitatis. Ergo.

Resp. 3. Simpliciter vera virtus sine Charitate esse non potest. Ita S. D. hic q. 23. art. 7.

Ratio 3. D. est: Virtus vera simpliciter est illa, quae ordinatur ad principale bonum hominis, nimirum ad ultimum finem; sicut etiam Philosophus in 8. Ethic. dicit: Quod virtus est dispositio perfecti ad optimum: Sed sola Charitas ordinatur hominem simpliciter & perfecte ad ultimum finem, ut hoc enim homo in peccato mortali existens est aversus. Ergo.

In R. ad 1. Ibidem ait S. D. Sina Charitate potest quidem esse aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfecte bonus, quia deest debita ordinatio ad ultimum finem. Plura de his dicta sunt supra Tract. 4. Exam. 1. ad q. 9. n. 15.

Resp. 3. Charitas est omnium aliarum virtutum forma. Ita S. D. art. 8.

Ratio eius est: In moralibus, quod actus dat ordinem ad finem, dat ei & formam: quia finis est objectum, & quasi forma voluntatis, que est principium actionum moralium: Sed, ut dictum est, per Charitatem omnium aliarum virtutum actus ordinantur ad ultimum finem. Ergo ipsa dat forsan aliarum virtutum actibus, sicut est virtutum forma, non quod sit forma essentialis, vel exemplaris, sed magis effectiva, ut ait S. D. ad 1. in quantum ab ea imperantur

ad finem Charitatis. Et in hoc sensu Charitas etiam dicitur aliarum virtutum finis, ut ait ad 3. Et sub etiam diversa ratione dicitur earum fundamentum & radix, in quantum nimirum ab ea sustentantur, & nutritur, ut inquit ad 2.

QUÆRO III. Charitas amittiturne per unicum peccatum mortale?

LXXIV. Resp. affirm. cum S. Thom. hic q. 24. art. 12. *Ratio eius est:* Unum contrarium per alium contrarium supervenientis tollitur: Sed quodvis peccatum mortale contrariatur Charitati secundum propriam rationem, quae consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia, & quod homo taliter se illi subiecta, omnia sua referendo in ipsum. Ergo impossibile est simul stare in eodem.

QUÆRO IV. Quem ordinem servat Charitas inter diligendos, seu quem debet magis diligere? De hoc S. D. agit hic q. 26. per 13. art.

LXXV. Ante Resp. Not. 1. quod, magis diligi, posse contingere dupliciter. 1. Magis intensivè, quando diligit nimirum quis fortiori conatur, ac majori fervore diligit unum quam alium; que majoritas pensatur ex parte subiecti amantis. 2. Appreativè, quando nimirum quis ita diligit unum praeterea, ut paratus sit potius alium relinquere, quam hunc dispicie, & eum offendere; sicque hac majoritas pensatur ex parte amici amati, juxta maiorem assumptionem ejus. Sicut subinde aliqui domicella intensivè magis amat catulum quam pretiosam gennam, ast hanc magis appetitivè.

Not. 2. Quod per proximum intelligatur omnis homo capax beatitudinis, sive is si Gentili, Iudei, Turci, Hereticus, sive Catholicus, sive inimicus: & hunc proximum tenetur homo diligere sicut seipsum. Quae dilectione consistit in duobus. 1. Ut quis erga ipsum habeat interiorum affectum propter nos, tam similiudicem, & propter preceptum Christi. 2. Ut illius bonum procuremus, & impediamus malum, quando commode possumus; ut magis patebit in sequentibus. *Hic notatus*

Resp. 1. Licet Charitas ex natura sua inclinet ad diligendum Deum magis intensivè, quam seipsum & proximum; & de facto tamen, & in exercito aliquando inclinat ad diligendum magis intensivè seipsum, & proximum, ac idem non obligat, ut Deum diligamus magis intensivè.

Ratio 1. p. est: Omnis habitus ex natura sua immoderatus & intensivus inclinat in objectum primarium, quam in secundarium, & Charitas ex natura sua inclinat ad magis diligendum id, quod est melius, & diligibilis: Sed Deus est objectum primarium Charitatis, & melius; proximus vero est objectum secundarium. Ergo.

Declaratur 2. artus: Licet Charitas secundum se considerata semper inclinet ad intensivum diligendum Deum, quam se ipsum & proximum, non tamen considerata ut nobis infusa, quia nobis infunditur juxta modum nostrum, qui est operari libere; proinde possumus habitu Charitatis in exercito interdum erga Deum remissus uti quam erga proximum, manente radicali inclinatione ad diligendum intensivum Deum. Idem patet in aliis habitibus. Ex his solvi potest haec instantia: Quod rei convenient ex natura, semper ei convenient. Item habitus magis inclinat erga objectum formale, quam materiale: Sed Charitatis ex natura convenient magis inclinare erga Deum, & Deus est objectum ejus formale, proximus vero est objectum materiale. Ergo.

Ratio 2. partis: Homo habens Charitatem potest majori fervore, non solum ex propriis viribus, sed etiam ex Charitate causato, conari ad dilectionem sui ipsius, & proximi, quam Dei, qui est ratio formalis diligendi proximum. Ergo prob. ant. Intensio dilectionis non est attendenda per comparationem ad rationem diligendi, sed per comparationem ad subiectum, seu hominem qui diligit. Ergo. Ant. est S. Thom. hic q. 26. art. 7. in corp. Et patet: quia alias cum

cum eadem intentione dilectionis Dei non posset unus proximus ex Charitate intensius diligiri, quam alter, quia respectu utriusque est eadem ratio formalis diligendi: Sed hoc est falsum. Ergo.

Ratio 3. pars est: Præscriptum Charitatis ad suum impletione nullam requirit determinatam intensiōnem, sed impletum actu quantumvis remiso vera dilectionis Dei, quia per eum homo adharet Deo tamquam ultimo fini, ut inquit Apost. 1. Cor. 6. officium spiritus cum eo. Et certe opposita sententia requiriens actuū intensissimum, hominem subiecti multis scrupulis, cum talis actus non bene possit cognoscere. Ergo.

Resp. 2. Homo obligatur ex Charitate plus appetitivè diligere Deum, quam seipsum & proximum. Est de Fide, & inculcat in variis S. Scriptura locis.

Ratio: Homo obligatur ex Charitate diligere Deum super omnia: Sed non potest Deum diligere super omnia, nisi ipsum diligat plus appetitivè quam se ipsum, & proximum, qui enim creaturam pluris estimat quam Creatorem, non diligit eum super omnia. Ergo.

Resp. 3. Ex Charitate magis diligendi sunt qui nobis sunt coniunctiores, quam qui his sunt meliores. Ita S. D. q. 26. art. 7.

Ratio: Licet meliores actu plus participent rationem diligendi, scilicet bonitatem supernaturalem, & conjunctionem cum Deo, ii tamen qui sum nobis coniuncti illa ratione non carent, & insuper in eius ratione vinculum naturale consanguinitatis, vel quae concives sunt, quod Charitas etiam respicit. Ergo.

Not. Quod tota presens doctrina de ordine Charitatis solum intelligatur, quantum est ex parte Charitatis, & rebus ipsis secundum se consideratis: nam ex aliqua circumstantia fieri potest, ut ordo ille non sit servandus. Item intelligitur de necessitate extrema; extra hanc enim fieri ordinem præterire, & interdum magis bonum velle amico, quam parentem, aut fratri, dummodo homo non deficit, in exercitu debito secundum preceptum aliarum virtutum, scilicet Orationis, Eleemosynæ, &c, in quibus Charitas ordinem ponit. Unde hic solum determinatur, quisnam in extrema necessitate sit magis diligendum, ita ut ei praeterea in consimili necessitate constituto sit succurreret.

Resp. 4. Parentes & filii sunt magis diligendi, quam quibus alius, licet sit insignis benefactor, qui eum a morte, aut alia gravi calamitate cum ingenti periculo vivere, aut magnis suis expensis liberavit, magis diligendi est quam frater, soror, aut consanguineus in 2. & 3. gradis.

Ratio: Major ratio debiti est erga talē benefactorem quam erga quicunque consanguineum. Ergo ant. prob. Ibi est major ratio debiti, ubi est major ratio boni, quae est formalis ratio diligendi: sed major ratio boni est in tali benefactore quam in consanguineis. Ergo min. prob. Ibi est major ratio boni, ubi est ratio principis: Sed haec est in benefactore, quia beneficium est quasi quoddam opus benefactoris, unde consuetus dicit de aliquo: Iste est factura illius, atq. S. Th. art. 12. in c. Ergo.

Deinde licet parentes nihil debeant filiis, sed filii parentibus, filii tamen sunt aliquid parentum. Ergo sicut quilibet circumque benefactor debet preferre se ipsum, ita & filium.

Resp. 5. Per se loquendo magis diligendum est pater quam mater, & pater carnalis magis quam spiritualis, & pater magis quam filius.

Ratio 1. p. est: ut arguit S. Th. art. 10. Pater & mater amantur ut principia quedam naturalis originis: Sed pater habet excellentiorem rationem principii utpote agentis, quam mater quae est principium per modum patientis & materie. Ergo.

Hoc intelligendum est, ait S. Thom. ibid. in corp. Per se, nimirum de pater in quantum pater est, quia per accidens potest fieri oppositum, ut si intercurret ratio boni communis, aut mater eset valde benefifica erga filios tam in temporalibus, quam in spiritualibus; pater vero virtuosus, & circa curam filiorum negligens.

Ratio 2. p. Licet Religiosus in exercitu Monasticis debeat magis cooperari Patri spirituali, quam car-

nali, extra tamen haec exercitia majori debito obstrinatur Patri carinali quam spirituali: quia ratio debitis gratitudinis, & pietatis erga Patrem carnalem longe antiquior est, quam erga Patrem spiritualem. Ergo prius solvendum est dum tempus occurrit, modò Religiosus non deficit in exercitiis spiritualibus sui statutus erga Patrem spiritualem. Idem dicendum est de Fratribus spiritualibus, & carnalibus.

Ratio 3. p. Tum quia Pater filio communicat proximam speciem: Sed ex hac communicatione nascitur maior debitum diligendi patrem. Ergo. Tum etiam, quia, licet filius sit aliquid patris, non tamen est ipse pater. Ergo licet quis in casu necessitatibus non teneat deserere seipsum proper patrem, benè tamen filium.

Ratio 6. Pater & mater sunt magis diligendi quam uxor, hac tamen magis diligenda est quam filius. Ita S. D. art. 11.

Ratio: In primis debitum erga parentes est antiquius, & ratio boni quae est objectum dilectionis, eminentior est in parentibus, quia hi diliguntur sub ratione principi. Ergo pater & mater magis diligendi sunt quam uxor. Deinde uxor diligitur ut comprincipium ad filiorum procreationem, filius autem diliguit ut effectus: Sed comprincipium habet rationem excellentioris boni quam effectus. Ergo uxor est magis diligida quam filius.

Oppon. 1. Nullus dimittit rem aliquam, nisi pro ratio magis dilecta: Sed Gen. 2. dicitur, quod proper uxori relinques homo matrem & patrem. Ergo magis debet diligere uxorem. 2. Apost. ad Ephes. 5. dicit, quod viri debent diligere uxores sicut seipsum: Sed homo debet magis diligere seipsum quam parentes. Ergo & uxorem.

Utrumque solvit S. Thom. art. 11. dicens: Non quantum ad omnia deserunt pater & mater proper uxorem in quibusdam enim magis debet homo assister parentibus quam uxori; sed quantum ad unionem carnalis copulae & cohabitationis, reliquis parentibus homo adharet uxori.

In verbis Apost. non est intelligendum, quod homo debet diligere uxorem suam quæqualiter sibi ipsi, sed ratio dilectionis, quam quis habet ad uxorem sibi conjunctam. Hec S. D.

Resp. 7. Benefactor insignis, qui aliquem à morte, aut alia gravi calamitate cum ingenti periculo vivere, aut magnis suis expensis liberavit, magis diligendi est quam frater, soror, aut consanguineus in 2. & 3. gradis.

Ratio: Major ratio debiti est erga talē benefactorem quam erga quicunque consanguineum. Ergo ant. prob. Ibi est major ratio debiti, ubi est major ratio boni, quae est formalis ratio diligendi: sed major ratio boni est in tali benefactore quam in consanguineis. Ergo min. prob. Ibi est major ratio boni, ubi est ratio principis: Sed haec est in benefactore, quia beneficium est quasi quoddam opus benefactoris, unde consuetus dicit de aliquo: Iste est factura illius, atq. S. Th. art. 12. in c. Ergo.

Quæro V. Suntne peccatores, & inimici diligendi, & quae dilectionis signa eis exhibenda?

LXXXV. *Resp.* 1. Peccatores sunt ex Charitate diligendi. Ita S. D. hic q. 25. art. 6. juxta distinctionem mox dandum.

Ratio 5. D. est: S. Aug. dicit in 1. de Doct. Christi. Cum dicatur, diligere proximum tuum, manifestum est omnem hominem, nimirum gratia, & beatitudinis capacem, proximum esse: Sed peccatores non desinunt esse homines, quia peccatum non tollit naturum. Ergo.

Declarat hoc S. Thom. dicens: In peccatoribus duo possunt considerari, scilicet natura & culpa; secundum naturam quidem, quam à Deo habent, capaces sunt beatitudinis, super cujus communicatione Charitas fundatur. Et id secundum naturam suam sunt ex Charitate diligendi, sed culpa eorum Deo

contrariatur, & est beatitudinis impedimentum. Unde secundum culpam sunt odienti quicunque peccatores, etiam pater & mater, & propinqui, ut habetur *Luc. 14.* Hæc S. D.

Et iuxta hoc explicit illud *Ps. 118. Iniquos odio habui*, id est, in quantum iniqui sunt, seu iniuriantem ipsorum. Et hoc est perfectum odium, de quo *Psalm. 138. Perfido odio oderas illos*. Ita in *R. ad 1.* In *R. ad 2.* docet S. D. quod quando peccatores in maximam malitiam incidunt, & insanabiles sunt, de quibus magis presumuntur aliorum nocumentum quam eorum emendatio, secundum legem divinam, & humanam præcipiantur occidi. Et tamen hoc facit *Judeus* non ex odio ipsorum, sed ex amore Charitatis, quo bonum publicum præfert vita singularis personæ. Ex quo intelligitur sensus illæ *Exod. 23. Malos non patieris vivere*.

In *R. ad 3.* explicit *S. Th.* in quo sensu *Sancti peccatoribus optant mala, juxta illud Ps. 9. Convertantur peccatores in infernum*. Et ait, posse intelligi communia, quæ nimur quibusvis hominibus communitur exhibentur, ut sunt communis orationes, communis elemosynæ, mercium expositarum venditio, distributio bonorum communis; sive hæc fiant ex debito, sive ex mera liberalitate, v. g. toum aliquod collegium, vel familiam, invitando ad prandium: item resolutio, responsio, &c. vel, ut alii loquuntur, communia dilectionis signa sunt, quæ Christiano debentur a quovis Christiano in communione concivit, cognovit a cognato, &c. Specialia dilectionis signa sunt, quæ præstantur determinatis personis, aut singularibus amicis, v. g. salutare, aliqui, agnoscere invisiere, moustum consolati, hospitio excipere, familiariter cum aliquo agere, vitrum vini, ut Germani solemne est, in camera charitatis modis; uno modo per modum pronuntiationis, non per modum optationis, ut sit sensus: *Convertantur peccatores in infernum*, id est, convertantur. Alter modo per modum optationis, ut tamen desiderium optantis non referatur ad pecuniam hominum, sed ad justitiam punientis, secundum illud *Ps. 57. Letabitur justus cum videbit vindictam*; quia nec ipse Deus puniens latetur in perditione impiorum, ut dicitur *Eph. 1. sed in sua justitia, quia justus Dominus, & justitiam dedit. Tertius*, ut desiderium referatur ad remotionem culpe, non ad ipsam pecuniam; ut scilicet peccata destruantur, & homines remaneantur. Hæc S. D.

In *R. ad 5.* S. D. explicat, quomodo licet cum peccatoribus convivere; & dicit, hoc inimicis quidem est vitandum propter periculum, quod eis imminet, ne ab eis subvertantur; perficiens autem, de quorum corruptione non timetur, laudabilis est, quod cum peccatoribus convervantur, ut eos convertantur. Sic enim Dominus cum peccatoribus manducabat & bibebat, ut dicitur *Matth. 9.* convivit tamen peccatorum, quantum ad consortium peccati, vitandum est omnibus. Et si dicitur *Corinth. 6. Exite de mundo eorum, & in mundum ne tetigeritis*, scilicet secundum peccati consensus. Hæc S. D.

Resp. 2. Probabilis est quod ex præcepto naturali omnes teneamus diligere inimicos nostros, eisque exhibere signa dilectionis communia, non tam specialia, nisi in preparatione animi, & casu necessitatis. Hæc S. D. q. 25. art. 8. &c.

Intelligunt proportionabiliter juxta mox dicta, & patet ex multis S. Scriptura locis, in quibus memorem & jubemur non querere ultio, & obliisci injuria, non reddere malum pro malo. Et specialiter Matth. 5. dicit Christus: *Audiisti, quia dictum est antiqui: diligere proximum tuum, & odio habebitis inimicum tuum*. Sed circa hunc textum.

N. 1. Christum non voluisse dicere, quod apud antiquos fuerit lex, aut legi insertum, quod inimici sunt odio habendi; sed dicendo, audisti, quia dictum est antiqui, & cœ significare voluit, quod antiqui Iudei ex illo *Lev. 9.* diligere amicum, intulerint. Hanc consequentiam: *Ergo odio habebitis inimicum tuum, contra illud Exod. 23. Si occurserit bonus inimici tui, aut asino erranti, reduc eum*. Si videleris asinum inimici tui facere sub onere, non pertransire, sed sublepnib; cum eo. Quia ergo Iudeorum illatio pessima fuit in lege veteri, non aliud concessum fuit odium inimico, quam in Lega Nova, sed quæ prohibitus in sensu explicandi, nimur ut inimicus est. Unde Christus dicendo: *Ego autem odio vobis, diligite inimicos vestros*, non correxit legem, cum nulla fuerit lex de inimicis odio habendis, sed correxit malum intellectum legis.

N. 2. ex S. Th. q. 25. art. 8, circa sensum Responsonis 2. inimicum posse dupliciter considerari. 1. Ut inimicus est, faciens cum peccato aliquod malum proximo. 2. Ut est proximus, seu homo & confrater,

ejudem naturæ corsors, & beatitudinis capax. Primo modo inimicum non esse diligendum, certum est, quia hoc esset velle malitiam ejus: unde loquimur de 2. modo.

Not. 3. Signa dilectionis & beneficia, alia esse communia, quæ nimur quibusvis hominibus communitur exhibentur, ut sunt communis orationes, communis elemosynæ, mercium expositarum venditio, distributio bonorum communis; sive hæc fiant ex debito, sive ex mera liberalitate, v. g. toum aliquod collegium, vel familiam, invitando ad prandium: item resolutio, responsio, &c. vel, ut alii loquuntur, communia dilectionis signa sunt, quæ Christiano debentur a quovis Christiano in communione concivit, cognovit a cognato, &c. Specialia dilectionis signa sunt, quæ præstantur determinatis personis, aut singularibus amicis, v. g. salutare, aliqui, agnoscere invisiere, moustum consolati, hospitio excipere, familiariter cum aliquo agere, vitrum vini, ut Germani solemne est, in camera charitatis modis; uno modo per modum pronuntiationis, non per modum optationis, ut sit sensus: *Convertantur peccatores in infernum*, id est, convertantur. Alter modo per modum optationis, ut tamen desiderium optantis non referatur ad pecuniam hominum, sed ad justitiam punientis, secundum illud *Ps. 57. Letabitur justus cum videbit vindictam*; quia nec ipse Deus puniens latetur in perditione impiorum, ut dicitur *Eph. 1. sed in sua justitia, quia justus Dominus, & justitiam dedit. Tertius*, ut desiderium referatur ad remotionem culpe, non ad ipsam pecuniam; ut scilicet peccata destruantur, & homines remaneantur. Hæc S. D.

2. Pars, quod scilicet teneamus præceptum naturali, patet ex illo Legis naturæ principio: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Nemo autem vult, ut sibi reddatur malum pro malo a particuliari homine, sed ut sibi in necessitate existenti succurratur. Unde & ipsi infideles hanc obligationem non ignorant, ut patet ex lib. 28. Dialogorum Platonis, ubi ait: *Nihil faciemus est malum, etiam si ab ipso passus sis injuriam*.

Ex quo claret patet, quod aliqui male distinguunt, dicens, quod de dilectione inimicorum solis perfectus deit præceptum, minoribus autem solemnitate constitutus: patet, inquam, quia à præceptis naturæ nemo excluditur.

Item patet solutio hujus. Instantiae: *Unaquaque res naturaliter odio habet id, quod est sibi contrarium. Sed inimici sunt nobis contrarii. Ergo Min. enim est vera de inimicis in quantum sunt inimici, non vero ut sunt homines, & beatitudinis capaces, ut distinguunt S. Th. art. 8. ad 2.*

3. Pars, quod scilicet teneamus inimicis exhibere communia signa dilectionis, est S. Thomas q. 25. art. 5, dicens, & eam sic probant: *Sunt quadam signa vel beneficia dilectionis, quæ exhibent particulariter in communione, puta, cum aliquo orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo, aut aliquod beneficium impedit toti communitate, & talia inimicis exhibere est de necessitate præcepti: si enim non exhiberentur inimici, hoc pertineret ad livorem vindictam*. Ita S. D. Idem patet ex adducto principio Legis naturæ: *Quod tibi non vis fieri, &c. Nos autem vellemus nobis exhiberi communia signa dilectionis; immo esset occasio de novo scandalizandi tum alios id advertentes: tum ipsum inimicum, odii fontem ei subiungendo*.

*Ultima pars de signis specialibus est etiam S. Thomas. mox citat, ubi subdit: Alii sunt beneficia vel dilectionis signa, quæ quis exhibet particulariter aliquibus personis, & talia inimicis exhibere non est de necessitate salutis nisi secundum preparationem animi, ut scilicet subveniatur eis in articulo necessitatis secundum illud *Prov. 25.* Si esurient inimicus tuus, ciba illum, si siti, da illi potum; sed quod præter articulum necessitatis hujusmodi beneficia aliquis inimicis exhibeat, pertinet ad perfectionem charitatis. Hæc S. D.*

Ratio etiam est: Quia specialia dilectionis signa acta, & extra casum necessitatis est nobis liberum (secluso scandal) exhibere cui volumus, nec tenemur etiam iis, qui non sunt inimici, nec offendimus illos ea

ea non exhibendo: Ast in præparatione animi, & causa necessitatis tenemur ea exhibere omni proximo. Ergo & inimico.

Ex dictis sequuntur hæc resolutiones.

LXXXV. 1. Si tibi obviat inimicus tuus, non teneris illum salutare vel aliquid, quia hæc sunt signa dilectionis specialia, & actus liberti inter personas æqualis conditionis. Et licet inimicus sit alias valde notus aut conjunctus, negat aliquid, aut salutationis non esset peccatum mortale, quia solum opponit affabilitati, quæ ad veniale obligat. Hoc autem solum est verum per se loquendo, quia ex circumstantiis possit esse mortale; si nimur cederet in magnam injuriam, aut alii scandalizarentur, aut si prædilectionis posset quis inimicum sibi, & Deo reconcilietur. Apot. 12.

2. Si inimicus tibi obvians te salutet, teneris resalutare, ex quod hoc spectet ad communia amoris signa, nisi inimicus esset notabiliter inferioris conditio- nis, ut servus respectu viri nobilis, filius respectu Patris, subdubius respectu Prelati, tunc enim presumendum est talem negationem non fieri animo malevolo. Sed in omnibus opus est prudenter, & circumspectum circumstantiarum, qui ali ordinante inde suum malum exemplum, præsertim si plures adsint, & restarent omnes excluso inimico.

3. Qui toti communitate præstant beneficium, non potest excipere inimicum, quia ipsi, in quantum est pars Communis, competit ius gaudenti beneficis communis, ut servus respectu viri nobilis, filius respectu Patris, subdubius respectu Prelati, tunc enim presumendum est vel etiam, nisi qui beneficium præstat, sit *Judex*, vel *Prelatus*, qui potest delinquentem punire, exceptiendo illum, si delictum sit tale, ut taliter remeretur privata gratia.

4. Si inimicus tuus sit in extrema indigentia, teneris ipsum alieno, exceptum inimicis Reipublicæ in iustum contra eam bellum gerens, quem, cum possidit occidere, alieno non teneris, nisi quando sum indigentia in bello, tunc enim non licet eum occidere.

5. Si inimico tuus, qui verè, & non ex vana tua apprehensione talis est, desideries aliquod malum tempore (quod non sit justus gravius) in quantum ipsi conductus, v. g. morbum, vel adversitatem, ut emendetur a peccatis, & nullatenus ex vindicta, non est peccatum: si verò ex vindicta super eum ores Psalmi 108. mortaliter peccatum.

6. Quarevera vindictam inimici publicam, non ex labore, sed ex zelo, & boni communis, & secluso scandalo est omnino licitum, modo omnis præsus depositus, nec extra iudicium eum nullo modo lades, sive in fama, sive in rebus externis, hoc enim non licet.

7. Si deposito interiori odio ex ejus aspectu, memoria, vel illatae injuria mentione insurgat aliquis motus, sed passio indeliberata, non est peccatum, vel ad summum veniale; que tamen potest fieri mortali, si procederet ex renovato interiori gravi odio.

QUERO VI. Quis modus reconciliandi inimicis?

LXXXVIII. Resp. 6. Is qui proximum offendit, tenuerit proxima occasione pro ratione circumstantiarum, loci, temporis, personarum, negotiorum, omnibus postposito procurare reconciliationem.

Hoc est expressum Domini præceptum Matth. 5. Si offers manus tuam ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquod adversum te, relinque manus tuam ante altare, & vade prius reconciliari fratris tuo, &c.

Resp. 2. Si uerique offendit, senz latet, is qui prior causam dedit, provocando alterum, prior esse debet in procuranda reconciliatione; sed quam procuranda per se loquendo, nisi alia circumstantia ad sint, non tenetur ille qui plane non latet sed solum qui ius est. Ita constat ex citatis verbis Christi: *Si frater tuus habet aliquod adversum te, id est, si eum ligasti, offendisti, &c.*

Resp. 3. Qui ius est, tenuerit reconciliationem

rationabiliter obtulam acceptare. Ita jubet Deus Luc. 17. Si peccaverit in te frater tuus, impregna illum, & si penitentiam egreditur, dimittit illi. Et si septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Panitez me, dimittit illi.

Dixi, rationabiliter obtulam, quod fit, quando, qui offendit, agnoscit culpam, depetratur pro modo suo, & loci consuetudine, paratus damnum illum resarcire, &c.

Resp. 4. Si offensus videat inimicum suum esse omnino obstinatum, nec posse ullatenus induci, ut ipse prior de reconciliations agat, videetur offensus in eodem tenuerit illam per se loquendo, quia ex circumstantiis posset esse mortale; si nimur cederet in magnam injuriam, aut alii scandalizarentur, aut si prædilectionis posset quis inimicum sibi, & Deo reconcilietur. Apot. 12.

Resp. 5. Si offensus eriam in casu debiti talia de- neget inimico, non statim condemnandus est peccatum mortale, si nimur solum negre ex aliqua animi aver- sione, sine periculo gravis scandali, vel danni, & non ex gravi interno odio, quo grave malum desideret ei qui ius est. In his omnibus Confessor magna opus est prudenter, nec potest una certa regula statui.

QUERO VII. Estim magis meritorium diligere inimicum, quam amicum?

LXXXIX. Ante R. Not. Si dilectio inimici procedat ex Charitate intensa, amici verò ex Charitate remissa, certum est, dilectionem inimici esse magis meritorium: questio autem præsens est hec, si tanta intensione diligatur inimicus, quanta amicus propter Deum, ita ut uteatur alicuius acti ut inten- sive æquals, v. g. ut sex, & tanta differentia solum consistat in hoc, quod unus, qui diligunt, sit amicus, alter inimicus, qui horum ac- tuum sit magis meritorius. Hoc notato

Resp. Simpliciter, & absoluere loquendo, seu per se, & ceteris partibus dilectio amici est melior, & magis meritoria quam inimici. Ita S. Th. hic q. 27. art. 7. in c.

Ratio S. D. est: Ille actus simpliciter, & absolu- late est melior, consequenter magis meritorius, qui est melior, & excellenter objecti, & in quo est major ratio virtutis: ad hanc enim sequitur major bonitas, & ad hanc major ratio meriti tamquam proprietas bonitatis: Sed sic est de dilectione amici. Ergo *Min. prop. 1. parte: Dilectio amici tendit in ipsum, quatenus est amicus tam Dei quam noster in actu, dilectio verò inimici tendit in ipsum, quatenus est amicus tam Dei quam noster, in potentia*: sed amicus in actu est obiectum melius, & excellenter. Ergo *Prob. eadem min. prop. 2. parte, scilicet quod in dilectione amici sit major ratio meriti* quam bonitas: *Min. prop. 1. parte: Dilectio amici tendit in ipsum, quatenus est amicus tam Dei quam noster in actu, dilectio verò inimici tendit in ipsum, quatenus est amicus tam Dei quam noster, in potentia*: sed amicus in actu est obiectum melius, & excellenter.

6. Quarevera vindictam inimici publicam, non ex labore, sed ex zelo, & boni communis, & secluso scandalo est omnino licitum, modo omnis præsus depositus, nec extra iudicium eum nullo modo lades, sive in fama, sive in rebus externis, hoc enim non licet.

7. Si deposito interiori odio ex ejus aspectu, memoria, vel illatae injuria mentione insurgat aliquis motus, sed passio indeliberata, non est peccatum, vel ad summum veniale; que tamen potest fieri mortali, si procederet ex renovato interiori gravi odio.

8. Tantè aliquid est magis meritorium, quanto ex majori Charitate procedit: Sed dilectio inimicorum procedit ex majori Charitate. Ergo *Min. prop. S. Ang. in Enchir. cap. 74. ait: Diligere amicum est Charitatibus imperfekte, diligere inimicorum est perfectorum filiorum Dei.* Et S. Chrys. ait: *Tantum nobis non prestat pro amicis oratio, quantum pro inimicis deprecatio.* Et S. Bernard, explicans illud: *Majorem Charitatem nemo habet* Et S. Chrys. ait: *Tu domine, majorem habuisti, quia pro inimicis vitam perdidisti.* Ergo.

9. Ubi est major conatus ad bonum, ibi videtur esse major meritorum; quia unusquisque propriam mercedem accipit secundum suum laborem, ut dicitur *1 Cor. 3.* Sed majori conatu indiget homo ad hoc, ut diligat inimicum, quia hoc est difficultius. Ergo.

Cot.

Tract. VII. Examen V.

Confirm. Fortior est illa Dei dilectio, quae animum hominis extendit ad remotiora: Sed inimicus est remotor ab amante, amicus vero conjunctio. Ergo.

Præterea Martyrum idem dicitur excellentissimus actus Charitatis, quia Martyr agit rem difficultiam, nimis, quia patitur mortem, quia a Philosopho dicitur terribilium omnium terribilissimum: Ergo excellenter actus debet pensari ex difficultate objecti, non vero ex sola bonitate.

Actus virtutis heroicæ est magis meritoria quam ille, qui non est talis: Sed dilectio inimici, non vero amici, est actus virtutis heroicæ. Ergo. Min. prob. Si quis inimico beneficat, miratur omnes. Ergo signum est, quod sit, &c.

5. Opera consili sunt magis meritoria, quam quae sunt præcepti, ut communiter dici solet. Sed dilectio inimici solidum est de consilio, saltem extra necessitatem extremam, dilectio vero amici est de præcepto, Ergo.

Ante solutiones audiantur verba S. Tb. cit. art. 7. in c. Ratio diligendi proximum ex Charitate Deus est. Cum ergo queritur, quid sit melius, vel magis meritorum, utrum diligere amicum, vel inimicum, dupliciter iste dilectiones comparari possunt. Uno modo ex parte proximi, qui diliguntur; alio modo ex parte rationis propter quam diliguntur. Primo quidem modo dilectio amici præminent dilectionem inimici, quia amicus, & maior est, & magis coniunctus, unde est materia magis conveniens dilectioni. Ex propter hoc actus dilectionis super hanc materiam transiens melior est. Secundo autem modo dilectio inimici præminent propter dum. Primo quidem quia dilectionis amici potest esse alia ratio quam Deus, sed dilectionis inimici solidus Deus est ratio. Quia præsupposito, quod ultius que propter Deum diligatur, fortior ostenditur esse Dei dilectio, que animum hominis ad remotiora extendet, scilicet usque ad dilectionem inimicorum: sicut virtus ignis tantò ostenditur esse fortior, quanto ad remotiora diffundit suum calorem. Tantò ergo ostenditur Dei dilectio esse fortior, quanto propter ipsam difficultas implens. Sicut & virtus ignis tanto est fortior, quanto combustibilis potest materia minima combustibilem. Sed sicut idem ignis in propinquiora fortior agit, quam in remotiora, ita etiam Charitas ferventius diligit conjunctos quam remotos. Et quantum ad hoc dilectio amicorum secundum se consideratur est ferventior, & melior quam dilectio inimicorum. Hec S. D. qui per paritatem ignis fortius in propinquiora agentis dat aliam ad hoc probationem: ex ejusque verbis, ut & ex Not. ante R. multa voluntur arguments; loquuntur etiam de dilectione amicorum per se, secundum se, & absoluta spectata, ac carteris paribus; nec negamus, dilectionem inimici aliquando posse esse magis meritoriam ex accidente (sicut inimicorum procedat in intensitate Charitatis) & esse significantem interdum latentia majoris Charitatis: nos autem supponimus ejus æquivalitatem. Hoc præmissum,

Ad 1. Oppos. N. min. Ad prob. ait S. D. art. cit. Verbum Domini est per se intelligendum; tunc enim dilectio amicorum apud Deum mercedem. Non habet, quando propter hoc solem amantur, quia amici, & hoc videtur accidere, quando sic amantur amici, & inimici non diliguntur. Est tamen meritoria amicorum dilectio, si propter Deum diliguntur, & non solidum quia amici sunt. Hec S. D.

Ad 2. & 3. patet ex dictis. Min. enim est utroque vera aliquando, non semper, qui circa duo obiecta, quorum unum est difficultius altero, possunt versari actus intensivæ aequali, & potest obiectum minus difficulter esse majoris bonitatis objectiva. Et sic explicantur Auctoritates. Et in eodem sensu ad Confirm. dist. maj. Immò ritorqueri potest ex paritate ignis fortius agentis in propinquiora.

Ad illud de Martyrio eodem modo dist. ant. nimirum quod aliquando, non tam semper sit actus excellentissimus Charitatis, puta, impetratus ab ea, quia multi sancti Confessores sunt excellentioris Cha-

ritatis, quam quidam Martyres. Hoc tamen verum est, quod Charitas, dum est vaide excellens, manifestius ostenditur in Martyrio, quam in alia operatione, quam Charitas imperavit. Unde non omnis actus virtutis difficilior est semper excellenter.

Ad 4. eodem modo dist. maj. Itaque difficultia virtutum opera homines admirantur, & magnificant, quia ex illis maximè clarescit, quod homo diligat Deum ut finem supernaturalem, faciliora vero virtutum opera non ita mirantur ob rationem oppositam, licet forte de facto fians ex maiore dilectione.

Ad 5. Transeat maj. N. min. ut patet ex R. 2. n. 76. In hoc Exam.

Dixi transeat, quia potest negari, nam S. Thom. infra q. 184. art. 3. docet, quod perfectio vita Christiana per se, & essentialiter consistat in observatione preceptorum dilectionis Dei, & proximi, instrumentali autem, & secundario solidum in consilio.

QUÆRÒ VIII. Licitne pro spirituali bono proximi subire vel optare aliquod malum spirituali, nimirum peccatum, ut gratia, vel beatitudinis carentiam?

LXXXI. R. 1. Probabilis, & tutius est, quod pro nullo bono spirituali, etiam totius mundi licet sit homini subire vel optare aliquod malum corporeum, etiam venialis tantum. Ita clare S. Thom. hic q. 26. art. 4. in fine c. conformiter ad verba Apost. Roman. 3. Et si ajant quidam, nos dicere: Faciamus mala, ut venient bona, quorum damnatio justa est.

Ratio: Implicat esse licitum, & simul esse peccatum: Sed hoc sequeretur, ut patet consideranti.

Ergo.

Oppono: Est Regula Juris: Ex duabus malis minus est eligendum: Sed culpa venialis est minus malum quam perdito totius mundi. Ergo.

Ad hoc dico, hanc Regulam intelligi de malis poena & damnis, quorum unum necessè fieri ab eodem eligente: & his enim amplectendum est minus.

Resp. 2. Bona spiritualia consili, sen supererogationis licet, immò aliquando tenetur quis omittit pro salute tamen spirituali, quam corporali proximi.

Ratio: Quia ad talia opera aliunde homo minime tenetur, ut supponitur. Ergo.

Ex quo sequitur 1. Preces ex devotione consuetas potest quis, & tenetem omittere, ut serviat infirmo.

2. Potest & tenet quis omittere ingressum reliquias ad subvenientium Parentibus indigentibus, vel suscitent multos panepes, qui ob ingressum ejus in Religionem maximam patenter inopeani nisi in scalo manens versetur in notabili periculo salutis spiritualis.

Resp. 3. Probabilis, & tutius est non solidum esse illicitum optare minus diligiti à Deo, ut aliis magis diligatur, sed, & esse illicitum, optare perpetuo carente beatitudine, & gratia Dei, ut aliis eam obtineant, etiæ beatitudinis carentia optatur salua Dei amicitia, & gratia privato, ut non proveniens ex peccato.

Ratio: 1. p. que est S. Tb. citandi pro 2. parte contra aliquos RR. Quamvis nulo precepto teneatur ad perfectorum Charitatem, ac excellenter actus ejus, & nulius sit peccatum, minus diligere Deum, hoc tamen optare est aliquid desiderante contra ipsam Charitas naturam, cuius prima inclinatio est, hominem, in quo est unire Deo, quae uno fit, tam quando homo diligit Deum, quam cum à Deo diligitur. Subrum: Sed illicitum est optare aliquid contra naturam Charitatis. Ergo.

Confr. Numquam licitum est à Deo petere, ut denegetur auxilium ad ipsum magis diligendum: Sed optare minus Deum diligere est idem, ac optare tam degenerationem. Ergo.

Ex data ratione sequitur, etiam esse illicitum hunc actum: Utinam Deus ab eterno statuisse me minus diligere quam alium. Non tam negatur, licet tamen esse gaudere, quod multi in gratia, & gloria nobis preferantur, quia hoc nihil aliud est, quam sibi complacere de vel in ordine divinae prædestinationis.

De Charitate.

tionis, ut ille impleatur: secus est de primo actu. Ex quo patet illa ratio pro 1. p.

Secunda pars est contra D. Bern. Serm. 12. in Cant. & monitulos alios, docetur tamen cum prima parte à S. Th. q. 26. art. 4. cit. ubi ait: Secundum naturam spiritualem debet homo magis se diligere post Deum, quam quicunque alium, & hoc patet ex ipsa ratione diligendi. Nam Deus diligunt ut principium boni, homo autem scriptum diligat ex Charitate secundum rationem societas in isto bono: convulsio autem est ratio dilectionis secundum quadam rationem in ordine ad Deum. Unde sicut unitas potior est quam unio, ita quod homo ipse participet bonus divinus, est potior ratio diligendi quam quod aliis societur sibi in hac participatione. Et idem homo ex Charitate debet magis reipublica diligere, quam proximum. Hec S. D.

Ratio patet ex verbis S. Thom. quia non licet considerare bonum divinum contra inclinationem Charitatis, quia hoc esset inordinatum: Sed optare carere beatitudine, etiam salva amicitia, & privata gratia etiam privatione non proveniente ex peccato, ut alii eam habeant, est contra inclinationem Charitatis, hac enim primo, & directe est ad unionem cum Deo, que fit per gratiam, & beatitudinem, qua unione talis homo optaret carere. Ergo.

LXXXII. Oppono 1. contra hanc 2. partem: Moyes Ex. 32. pro populo ad Deum sic oravit: Dimitte eis bona nosam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scriptisti, qui est liber vita seu prædestinationis. Et Apost. Rom. 9. Optabam ego ipsa auctoritate esse à Christo pro fratribus meis; anathema autem est idem ac excommunicatio, seu separatio a Christo. Ergo.

2. Licitum est sibi optare malum pœna pro salute totius populi: Sed perpetua carera beatitudinis (seu detentio aeterna in Purgatorio) esset malum pœna. Ergo.

3. Licet optare magis neglecto minori: Sed Salus aeterna totius populi est magis bonum, quam unius hominis, & plus facit ad Dei gloriam. Ergo.

4. Homo debet eligere potius aeternam pati in inferno pœnam, & sensu salva Dei amicitia, quam Deum offendere. Ergo idem potest eligere, ne totus populus Deum offendat, & pereat.

5. Licitus est hic actus: Servirem Deo, licet sci-rem mihi non esse dandum præsum. Ergo & sic: Opto ut totus mundus sit in gratia Dei, & salvetur, & ego loco omnium salva Dei amicitia in aeternum ca-ream.

Ad 1. S. Hier. & Greg. intelligentur de libro viuentium non in Cœlo, sed in presenti vita, q. d. Aut dimittit populo, aut occide, & tollit me de hac vita. Sed probabilis cum S. Aug. dicitur, quod intelligatur de libro vita in Cœlo, seu prædestinationis, & sit ibi locutio per hyperboleum, quia solidum significatur in Moyse vehemens desiderium salutis populi, non quod vere opere deleri (hoc enim est impossibile) aut salutem suam, de qua per revelationem erat certus, cum salute populi commutari, sed ut hac phrasi aliquatenus pafaciat ingenio desiderium salute eorum. Unde ex securitate familiaritatis cum Deo sit viriliter nisi argumentatus: Aut dimittit eis, aut dele me, sed me non delebis; Ergo cito dimittit. Ita colligitur ex S. Aug. q. 147. in Exodus.

Verba Apostoli, Abulensis, & alii censem, esse hyperboleum, que Paulus voluit significare eximium suum erga Iudeos amorem, quo quasi pro eis pati optabat. S. Hier. per anathema intelligit occasionem, seu mortem corporis, ac martyrium pro Iudeis. S. Thom. hic q. 27. art. 8. ad 1. ait: Apostolus volebat ad tempus priuari, id est, priuatus manere fructione divina ad hoc quod honor Dei procuraret proximis, unde solus petebat prolongationem hujus vite, & dilationem beatitudinis ad tempus, ut maiorem Dei gloriam, & proximi salutem procurare posset.

Ad 2. Oppos. dist. maj. Licitum est, & c. salva inclinatione Charitatis, C. maj. contra eam, N. maj. Transeat min. dist. similiter cons. Solutio patet ex dictis, Ad 3. datur eadem distinctio.

Ad 4. N. cons. Disparitas est: Quia per proprium peccatum homo bono divino derogat, & contrariatur, non vero per peccatum alienum totius populi, proinde ad primum actum Charitas inclinat, non ad secundum.

Ad 5. N. cons. Disparitas est: Quia in primo actu volito est conformitas cum voluntate Dei, nimirum si Deus statuisset non dare præsum, tamen serviret: hoc enim actu homo probaret amorem suum non esse concupiscentiam sed amicitiam, in secundo vero actu optatur careria beatitudinis absolute, quod est inordinatum. Aliud est si Deus ab aeterno decrevisset huic homini perpetuum careriam beatitudinis pro salute totius populi, nam in hoc complacere, in quantum est conformis voluntati divinae, licet est.

QUÆRÒ IX. Tenetur homo, & quando, ex parte corporis proximi?

LXXXIII. Ante R. Not. 1. Quod triplex sit necessitas, in qua vita spiritualis proximi potest versari. 1. Necesitas extrema, in qua versatur, v. g. vita animæ simplicis aliquis hominis jam seducendus ab haereticis & vel alicuius filia ob inopiam, alienam casam proximè à patre prostituta. 2. Gravis, in qua versatur salus fideliū tempore pestis, vel persecutionis infidelium. 3. Communis, in qua versatur salus hominis constituti in periculo peccati, quod facile potest evitare.

Not. 2. a. Quod vita corporalis proximi possit dupliciter considerari. 1. Præcise secundum se, ut est vita & bonum proximi. 2. Ut est occasio virtutis, & materia, circa quam actus honestus, & virtuosus exseretur, ut si eam servem amicitie causa, etiam cum vita mea dispersio. Præ vita proximi primo modo sumpta nemo potest expondere suam, quia sic plus diligenter alterum quam seipsum; bene tamen e. modo, quia si exponit vitam propter seipsum (occasione servanda alterius vita) virtute perficiendum, adeoque adhuc se magis diligit quam proximum. Quia distinctione solvuntur argumenta, quæ contra dandam Reip. possunt objici ex SS. PP. & ex illis proloquo, Clariſtas bene ordinata incipit à seipso: Proximus sum egomet mihi. His notatis.

Resp. 1. Probabilis, & tutius est, quod in extrema necessitate quilibet teneatur vitam corporalem exponere certo periculo pro vita animæ proximi. Ratio: Aliquis saltem casus est, in quo quilibet pro spirituali vita proximi teneatur profundere vitam, & bonum proximi, & circa quam actus honestus, & virtuosus exseretur, ut si eam servem amicitie causa, etiam cum vita mea dispersio. Præ vita proximi secundum se, ut est occasio servanda alterius vita) virtute perficiendum, adeoque adhuc se magis diligit quam proximum. Quia distinctione solvuntur argumenta, quæ contra dandam Reip. possunt objici ex SS. PP. & ex illis proloquo, Clariſtas bene ordinata incipit à seipso: Proximus sum egomet mihi. His notatis.

Resp. 2. Præcise secundum se, ut est vita animæ proximi.

Ratio: Aliquis vitam casus est, in quo quilibet profundere (nimisrum per peccatum) pro vita spirituali exponere certo periculo pro vita animæ proximi.

Disparitas est: quia nulla bona intentio potest excusare, aut honestare pravam electionem; v. g. futurum eligere pro medio ad dandam elemosynam, ut supra docuimus; nec mala culpa possunt eligi ut media ad quicunque finem bonum, hoc enim esset contra inclinationem Charitatis, ut ante dictum est.

Resp. 3. In necessitate gravi non tenentur nisi ii, quibus ex officio incumbit providere salutem animarum, ut sunt Episcopi, Parochi, & qui à subditis accipiunt stipendia, ratione cuius magis obligantur, adeoque illi non possunt tempore pestis, vel persecutionis suæ deserere, sed tenentur Sacra menta necessaria ministrare, doctrina fidei gregem pascere; nisi forte substituant alios ad hac munia quæ aptos, ac ipsi sunt.

Ratio: Illi, quibus animalium cura incumbit, ex officio magis tenentur quam alii: Sed alii, immò omnes, tenentur in casu necessitatibus extremitate. Ergo qui tenentur ex officio, tenentur etiam in necessitate gravi.

Tract. VII. Examen V.

Resp. 3. In casu necessitatis communis nemo tenetur vitam corporalem pro spirituali vita proximi exponere; potest tamen in necessitate communi, & gravi.

Ratio 1. partis: Quandò is, qui est in necessitate, ipsem est se ab ea potes liberare, nemo tenetur ei succurrere cum tanto dispendo, uti est vita: Sed qui est in necessitate communi, potest pluribus modis eam evadere, ut patet. Ergo.

Ratio 2. partis: Lictum est facere actum pertinente ad perfectionem Charitatis: Sed cum pericolo vite corporali succurrere spirituali vita proximi in necessitate communi, & gravi, est talis actus, & eum faciunt Religiosi tempore pestis exponentes ad servitiam infelorum. Ergo.

Quomodo pestis tempore teneantur Parochi, & Religiosi se exponere, vide infra de Extrema Unione Tr. 14. Exam. 4. n. 115, 116. & 117.

Resp. 4. Nemo tenetur pro corporali vita proximi certo pericolo exponere propriam vitam corporalem, hoc tamen licet potest, non quidem pro vita proximi, præcisè secundum se sumpta, sed pro ea, ut est materia, & occasio virtutis.

Ratio 1. partis: nemo tenetur ad opera supererogationis, praesertim cum certo pericolo vita, quia solum sunt de consilio: *Sed cum tanto pericolo amicitiam, & Charitatem ostendere in conservatione corporali vita proximi, est bonum supererogationis. Ergo.*

Ratio 2. partis ex S. Th. loco cit. Ordo Charitatis exigit, ut diligamus proximum sicut nos ipsos, adeò nos ipsos prus: *Sed qui pro corporali vita proximi præcisè secundum se sumpta vitam exponeret, prædis diligenter proximum quam seipsum. Ergo male.*

Ratio 3. partis: Licet facere perfectissimum actum virtutis: *Sed propter vitam amici, ut est materia, & occasio virtutis, seipsum morti tradere est perfectissimus actus virtutis juxta illud Joan. 15. Majorum huc dilectionem nemo babet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Ergo.*

Venit in eo casu prudentia est necessaria, nec licet cuivis casu quo proviso proximo exponere vitam, ut si quivis sit valde utilis Republica, alter in periculo existens non item. Vel si quis habet familiam, & filios, qui sine eo educari non possunt; vel si esset vir illustris, proximas vero plebejus.

QUÆRO X. Es Sacerdos, ruri, mulier prægnans, jam iam parturienti, sola tibi soli obvia, rogatus te, ut agas vices obstetricis, asserens, se & alias, & pecuniam secum morituram in utero. Quid ages?

LXXXIV. Probabiliter est, quod teneor, praesertim ratione prolixi alias anima, & corpusculo mortuorum.

Ratio: Quia cum iuxta Apostolum sint omnia mundi mundis, molestia hac casto animo, & sine laupo in peccatum saltem mortale subiri potest.

QUÆRO XI. Es Sacerdos, vocaris simul ut baptizes infantem, & absolves adulatum, quorum alteruter, si alteri postponatur, certe morietur sine Sacramento. Quid ages?

LXXXV. Responso videatur infra Tract. 11. n. 54.

EXAMEN VI.

De effectibus Charitatis externis, quoad Eleemosynam.

De qua S. D. agit 2. 2. q. 32. per 10. art. & Correc-
nem fraternalm, de qua tractat q. 33. per 8. art.

Eleemosyna.

QUÆRO I. Quid, & quotuplex est?

LXXXVI. Resp. 1. Eleemosyna est actus eliciti misericordie, qua juxta S. Th. hic q. 30. art. 3. Est virtus moralis inclinans ad sublevandum miseriā proximi, seu pauperis, ex compassione propter

Deum. Est etiam actus imperatus à Charitate, ut si fiat ex motivo amoris; vel à penitentia, ut si fiat ad satisfaciendum pro peccatis. Unde eleemosyna sic potest definiri: *Est opus misericordie, quo aliquid datur indigentem ex compassione propter Deum, seu ordinatum ad sublevandum miseriā proximi.*

Resp. 2. Eleemosyna est duplex: *Una corporalis, altera spiritualis*, ut patet ex S. Th. hic q. 32. art. 2. Opera misericordie corporalia sunt septem, ab edem S. D. insinuata hoc versu.

Vixio, poto, cibo, redimo, logo, colligo, condono. Id est, pascer eurientem, potare sittentem, vestire nudum, captivos redimeri, ægrotos inviseri, hospitio peregrinos colligere, seu recipere, mortuis sepelire; cum bonum commune sit proprio præfere;

ab edem insinuata hoc versu:

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Id est, peccantes castigare, seu corrigeri, ignorantes docere, tristes consolari, offenditos remittere, ferre patientem injurias, orare Deum pro saute proximi. His tamen licet potest, non quidem pro vita proximi, præcisè secundum se sumpta, sed pro ea, ut est materia, & occasio virtutis.

QUÆRO II. Eleemosyna estne in præcepto, & quando?

LXXXVII. Ante R. Not. quoad præsens triplicem esse corporalem necessitatem. *Prima est extrema, in qua consecutus esse, qui in tali est periculo, ut probabilitas cadat in gravem morbum, vel vice, aut membrorum discriben, nisi ei subveniat.* Nec ad eam necessitatem requiritur, ut pauper jam aga animam mox expiratur, tunc enim eleemosyna amplius non eget. *Secunda est necessitas gravis, seu notabilis, sive arcta, qua est citra extremam, seu est, que reducit hominem ad eum statum, in quo oportet eum multa pati, licet sine periculo mortis, aut infirmatis.* Et in hac necessitate versantur non solum valde pauperes mendici, sed & illi, cujuscumque sint conditionis, qui in satisfaciens familiare sustentationi, graviter affliguntur, carendo multis, aliis pro sua statu necessariis, & officia ab eo aliena exercendo. *Tertia est necessitas communis, & est, quando pauper est egenus, potest tamen vivere sine urgenti necessitate, licet non ita commode: quia est ordinaria pauperum mendicantium necessitas.* Hoc notato

Resp. 1. De Fide certum est, eleemosynam esse in præcepto; ut patet Luc. 11. *Quod superest date eleemosynam.*

Ratio 1. Occisio voluntaria proximi, etiam indirecta, est peccatum mortale. Sed omissione eleemosynæ est indirecta occisio proximi juxta illud S. Ambr. *Pace fame morientem: si non pavisti, occidiisti.*

Porro præceptum eleemosynæ est affirmativum obligans quidem semper, seu non pro semper, & pro omni casu. Unde difficultas est, in quibus casibus obligat. Pro quo

Not. Quod, cum eleemosyna fiat ex superfluo, superfluum dicatur duobus modis. 1. Superfluum naturae, seu quod superest medius ad suum, & sibi commissorum vitam necessaris. 2. Superfluum status est, quod superest medius necessaris ad vitam, & status suu decentiam, considerando simul casus, qui probabilitas occurrit possunt, in quibus sumptus faciendo sunt, prout recta ratio judicaverit: *qua status decencia comprehendit etiam ea, que spectant ad sustentationem filiorum, famulorum, decentes donationes, hospitium trahitationes, &c.* Pariter dicitur aliquid necessarium dupliciter, nimurum vita & statui, ut statim magis explicabitur ex S. Th. Hoc notato

Resp. 2. cum S. Th. hic q. 32. art. 6. dicente: „Necessarium dupliciter dicitur: Uno modo, sine quo aliquid esse non potest, & de tali necessario omnino eleemosyna dari non potest, puta, si aliquid, qui in articulo necessitatis constituitur haberet, solum, unde posset sustentari, & filii sui, vel alii ad eum pertinentes.

, Ra-

De Charitate.

Ratio: De hoc enim necessario eleemosynam dare, est sibi & suis vitam subtrahere.

„Sed hoc dico, ait S. D. nisi forte talis casus imminetur, ubi subtrahendo sibi daret aliqui magna persona per quam Ecclesia, vel Republica sustentarentur, quia pro tali Personæ liberatione seipsum, & suos laudabiliter periculo mortis exponebant; cum bonum commune sit proprio præfere, rendum.

Ratio 3. Pergit S. D. Alio modo dicitur aliquid necessarium, sine quo non potest convenienter vitam transigi secundum conditionem, & statum propriæ personæ, & aliarum personarum, quarum cura incumbit. Hujusmodi necessarii terminus non est, in individuis constitutus, sed multis additis, non potest dijudicari, esse ultra tale necessarium, & multis subtrahit, adhuc remanet, unde possit convenienter aliquis vitam transigere secundum proprium statum. De hujusmodi ergo eleemosynam dare est bonum, & non cadit sub præcepto sed sub consilio.

Ratio 4. Inordinatum enim esset, si aliquis tantum sibi de propriis subtraheret, ut alii largirentur, quod de residuo non possent vitam transigere.

Ratio 5. Magistratus, qui peregrinos mendicos è locis suis expellunt, non peccant, si id faciant, ideo, quia tales solent invenire morbos, dissidia, præditiæ, &c. vel quia alii pauperibus domesticis non possent sufficienter subveniri. Patet ex se.

Ratio 6. Tunc enim censetur periclitari bonum commune, cum quilibet ex justitia legali tenetur succurrere.

Ratio 7. Pauperibus ex amore otii labore, quo se facile possint sustentare, fugientibus, justè eleemosyna denegatur. Patet in Examini hoc, n. 96.

Ratio 8. Magistratus, qui peregrinos mendicos è locis suis expellunt, non peccant, si id faciant, ideo, quia tales solent invenire morbos, dissidia, præditiæ, &c. vel quia alii pauperibus domesticis non possent sufficienter subveniri. Patet ex se.

Ratio 9. Tenerent etiam fideles animabiles in purgatorio lucentibus subvenire per eleemosynas, Missas, Orationes, & alia bona opera. Ita deducitur ex præcepto Charitatis.

QUÆRO II. Episcopi, & proportionabiliter Parochi, Canonici, alijque Clerici, nonne strictius quam alii ex Charitate tenentur dare eleemosynas, ex beneficio, & patrimonio? &c.

LXXXIX. Res. affirm. **Ratio:** Quia ratione statutus debent ut Magistri alios docere non solim verbo, sed & exemplo, seu opere, juxta illud Matth. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant, &c.

Quid ergo ageres, si ad Confessionalem tuum veniret unus talis, qui hanc doctrinam opere non servat?

Dic. cum nostro de la Cruz, non absolverem illum nisi saltem quartam partem redditum erogaret pauperibus etiam in communib[us] necessitatibus. Nam in gravibus, quo solent esse tempore pestis, famis, aut plurimorum ægitudinum, ad amplius tenetur, juxta proportionem necessitatis ovium. Et aliquando ex supellechil, & vasis suis argenteis eleemosynas facere teneret.

Constat ex Luc. 16. ubi avarus damnatur, quia non dedit eleemosynam Lazarō, qui tamen non patiebat extremam necessitatem, quia erat mendicus.

Ratio 5. Probabiliter, & tuus es, quod homo ex bonis statutis superflus juxta divitiam proportionem tenetur etiam succurrere pauperibus communem necessitatem patientibus, saltem interducat eis eleemosynam dando, adeòque mortaliter peccaret, qui formaret propositionem nunquam iis dandi.

Ita colligitur ex S. Th. bic art. 5. & infra q. 118. art. 4. ad 2. & his q. 66. art. 7. atque res aliqui superabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi. Unde Ambr. serm. 81. dicit: Esurientum panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis, miserorum redemptio, & absolutio est pecunia, quam in terram defodis. Hoc S. D. Similius ex S. Basilio refert hic art. 5. Ah utinam saperem, & intelligenter haec avare, & divites hujus temporis: sed nolint intelligere ut bene agant.

Ratio 1. Quilibet ex lege Charitatis obligatur subvenire proximo in quavis miseria existenti, si facile eam sublevare possit; nam cuius Deus mandavit de proximo suo. Eccl. 17. ut eum diligat sicut seipsum. Sub uno: Sed divites, & superflua habentes, facile, & sine notabili suo incommmodo communione pauperum miseriam possunt sublevare. Ergo tenentur.

Ratio 2. Deus divitibus non dedit divitias, ut eas in ter-

C A S U S.

Petrus divitiiis adeò abundans, ut ex iis, que ad sui status amplitudinem tuendam superfluent, singulis annis magnam nummorum pecuniam coadunare solet: via tamen ullam pauperibus elargitur eleemosynam, eo quod neminem in civitate novit extreme egere, elargitur libenter, si sciret. Nam illis, qui ostiatiū mendicant, satis putat esse tribuendo eis frus-